Меншік иесі және баспагер:
«Қазақстан Республикасының Заңнама институты» ММ
2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
www.iz.adilet.gov.kz
сайтында орналастырылған
Заң ғылымдары бойынша диссертациялардың негізгі ғылыми нәтижелерін жариялауға арналған басылымдар тізіліміне енгізілген (ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж. №894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы
Сәрпеков Р.Қ. *(Астана, Қазақстан) – (төраға)*
Абайділдинов Е.М. – *з.ғ.д. (Астана, Қазақстан)*
Абызов Р.М. – *з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)*
Белых В.С. – *з.ғ.д. (Екатеринбург, Ресей)*
Губин Е.П. – *з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)*
Борчашвили И.Ш. – *з.ғ.д. (Астана, Қазақстан)*
Мельник Р.С. – *з.ғ.д. (Киев, Украина)*
Моисеев А.А. – *з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)*
Муромцев Г.И. – *з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)*
Рахметов С.М. – *з.ғ.д. (Астана, Қазақстан)*
Малиновский В.А. – *з.ғ.д. (Астана, Қазақстан)*
Шерубай Құрманбайұлы – *ф.ғ.д. (Астана, Қазақстан)*

Редакциялық алқа құрамы
Құлжабаева Ж.О. – *з.ғ.к. (Астана, Қазақстан) – (төраға)*
Азер Алиев – *PhD (Киль, Германия)*
Айымбетов М.А. – *ҚР еңбек сіңірген мәдениет қайраткері (Астана, Қазақстан)*
Байниязова З.С. – *з.ғ.к. (Саратов, Ресей)*
Елеусізова И.Қ.– *з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)*
Казиев З.Ғ.– *з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)*
Қоныс В.Т. – *з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)*
Куликпаева М.Ж. – *PhD (Астана, Қазақстан)*
Мұшанов Т.Е. *(Астана, Қазақстан)*
Нұрғазинов Б.Қ. – *з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)*
Нұрмағамбетов Р.Ғ. – *PhD (Қостанай, Қазақстан)*
Рахымбердин К.Х. – *з.ғ.д. (Өскемен, Қазақстан)*
Тегізбекова Ж.Ч. – *з.ғ.к. (Бішкек, Қырғызстан)*
Тілембаева Ж.О. – *з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)*

Журнал редакциясы
Колтубаева Г.Б.
Ермек А.Б.
Жұмагелдина Б.Ж.
Байленова А.Қ.
Джамбуршин К.А.

Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат және мұрағат комитетінің БАҚ есепке қою туралы куәлігі № 11219-Ж 15.11.2010 ж. (Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі мен мерзімі №6592-Ж. 07.09.2005 ж.)

Мекен-жайы:
Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ., Мәңгілік ел даңғ., 8 үй
тел.: 8 (7172) 74-02-06;
факс: 8(7172)74-14-43
www.iz.adilet.gov.kz
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

МАЗМҰНЫ

Редакция бағанасы 8

Қазақстан Республикасы Әділет министрі М.Б. Бекетаевтың халық алдындағы есебі 11

«Жаршының» мұрағат беттері

С.К. ЫДЫРЫШЕВА Адалдықтың, парасаттылықтың және әділдіктің азаматтық құқықтың қағидалары ретіндегі рөлі (ҚР ЗИ Жаршысы, №2(18)-2010., 40-43 б.) 14

К.Қ. САБИРОВ С.К. Ыдырышеваның адалдықтың, парасаттылықтың және әділдіктің азаматтық құқықтың қағидалары ретіндегі рөлі ғылыми жарияланымына қайта оралғанда 18

Конституциялық және әкімшілік құқық

А.А. КАРАЕВ Конституциялық қауіпсіздіктің ұғымы, құрамы және мазмұны 22

Р.К. ДЖИЕМБАЕВ Азаматтардың құқықтық санасы мен құқықтық мәдениетінің деңгейін арттыру проблемасы туралы 30

Азаматтық және азаматтық іс жүргізу құқығы

Ұ.Е. КУДИЯРОВА Мұрагерлік институты қалыптасуының және қазіргі кездегі қолдануының кезеңдері 38

Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс

А.Н. АХПАНОВ, А.Л. ХАН Жедел іздестіру шаралары мен жасырын тергеу әрекеттерінің құқықтық табиғаты мен олардың аражігін ажырату туралы 45

Р.Т. НУРТАЕВ Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің экологиялық қылмыстық құқық бұзушылықтар құрамының субъективті белгілерін реттейтін нормаларын жетілдіру проблемалары 54

Ж.О. ТІЛЕМБАЕВА, Ф.Р. АХМЕДЖАНОВ Азаматтықтан айыру: заңнамалық реттеудің және жүзеге асырудың кейбір мәселелері 63

Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану

М.А. ШӘКЕНОВ Германия соттарының сот ісін жүргізуде прецедент сипатындағы қағидаларын қолдану тәжірибесі 70

Құқықтық мониторинг

И.Қ. ЕЛЕУСІЗОВА, Д.М. ТҰРЛЫБЕК Қазақстан Республикасының және шет елдердің заңнамасын коммерциялық, оның ішінде мемлекеттің қатысуы бар заңды тұлғаларды реттеу бөлігінде талдау 76

А.А. ДӘУЛЕТХАНОВА Автомобиль көлігінің кейбір проблемалары мен даму перспективалары 88

А.У. ҚАЛИЕВА Қазақстан Республикасы Еңбек кодексінің құқықтық мониторингінің кейбір мәселелері (ҚР Еңбек кодексіне талдау анықтамасының материалдары бойынша) 98

Н.М. ӘКІМОВА «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне құқықтық мониторингінің кейбір мәселелері 108

Мемлекеттік тілдегі заң шығармашылығы практикасынан

Н.М. ПРИМАШЕВ Қазақстан Республикасының Мемлекеттік елтаңбасы: стандарттық мәселелер 117

Н.Н. ИСАҚ Рухани жаңғыру аясындағы тілдің рөлі 121

Жас ғалым мінбері

К.К. САБИРОВ, А.Т. БЕКЕН Медиация адал алушы құқықтарын қорғау тәсілі ретінде 126

Р.Е. ЖАҚЫПОВ Ұлттық ғылыми кеңестер қызметінің мәселелері 133

Ә. АРЫСТАН, Г.С. ТАТЕБАЕВА Көлік экспедициясы шарты: саралау мен құқықтық реттеу проблемалары 140

Н.Б. БАГИСОВ Қоршаған ортаны қорғау және табиғи ресурстарды пайдалану саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істер бойынша қамтамасыз ету шараларын қолданудың кейбір проблемалары туралы 150
А.Е. АСАНОВ Қазақстан Республикасындағы атқарушылық іс жүргізу: проблемалар және жетілдіру жолдары 157
ҚР Заңнама институтының 25 жылдығына орай жас ғалымдар арасындағы ғылыми еңбектер бойынша байқау нәтижелері
Д.М. БІРЖАНОВА Цифрландыру процесі негізінде норма шығармашылықты демократияландырудың перспективалары 164
К.Ф. ИСАБЕКОВА Норма шығармашылықтағы цифрландыру: міндеттер мен күтілетін нәтижелер 170
А.С. МОЛДАБАЕВ Қазақстанда норма шығармашылық қызметінің мысалында Legal Tech дамуы туралы 175
А.Б. САТБАЕВА Қазақстан Республикасында Төртінші өнеркәсіптік революция міндеттерін іске асыруды заңнамалық қамтамасыз ету 180
Қ. АЛЕХАНҚЫЗЫ Қазақстан Республикасының әскери оқу орындарына әйел жынысты үміткерлер түсуінің кейбір мәселелері 186
А.М. АЙТУАРОВА Электрондық үкіметті құқықтық реттеу саласындағы шет елдер тәжірибесін қолданудың мәселелері 191

Ғылыми өмір хроникасы

Көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері, заңгер-ғалым Н.А. Шәйкеновке арналған естелік-аллея туралы ақпараттық хабарлама, Астана қ., 2018 жылғы 9 маусым 196
«Құқықтың үстемдігін қамтамасыз ету: жаһандық өзгерістер аясындағы жаңа мүмкіндіктер» атты V халықаралық ғылыми-практикалық конференция туралы ақпараттық хабарлама, Астана қ., 2018 жылғы 15 маусым 199
Қазақстанның жас ғалым-заңгерлер арасындағы «Заңды IQ» байқауына қатысты ақпараттық хабарлама 204
Қазақстан Республикасы Заңнама институтының ғылыми қызметкерлері арасында зерттеу жұмыстарының байқауы бойынша ақпараттық хабарлама 206
«Шетелдік субъектілердің қатысуымен әлеуметтік-еңбек қатынастары» атты VII жазғы құқықтық мектебі туралы ақпараттық хабарлама, Санкт-Петербург қ., Ресей Федерациясы, 2018 ж. 22-26 маусым 209
Моңғолияға қызметтік сапар туралы ақпараттық хабарлама, 2018 жылғы 25-30 маусым, Ұлан-Батыр қ. 212
Украинаға қызметтік сапар туралы ақпараттық хабарлама, 2018 жылғы 1-7 шілде, Киев қ. 216

Библиография

В.А. Карташкиннің «Права человека и принципы международного права в XXI веке» – М.: «Норма-Инфра-М» баспасы, 2018. – 148 б. монографиясына рецензия 219

Даналық ойлар 222

Собственник и издатель:
ГУ «Институт законодательства Республики Казахстан»
Издается с 2006 года
Все материалы журнала размещаются на сайте **www.iz.adilet.gov.kz**
Включен в перечень изданий для публикации основных научных результатов диссертаций по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894 от 30.05.2013 г.)

Состав Редакционного совета
Сарпеков Р.К. *(Астана, Казахстан) – (председатель)*
Абайдельдинов Е.М. *– д.ю.н. (Астана, Казахстан)*
Абызов Р.М. *– д.ю.н. (Москва, Россия)*
Белых В.С. *– д.ю.н. (Екатеринбург, Россия)*
Губин Е.П. *– д.ю.н. (Москва, Россия)*
Борчашвили И.Ш. *– д.ю.н. (Астана, Казахстан)*
Мельник Р.С. *– д.ю.н. (Киев, Украина)*
Моисеев А.А. *– д.ю.н. (Москва, Россия)*
Муромцев Г.И. *– д.ю.н.(Москва, Россия)*
Рахметов С.М. *– д.ю.н. (Астана, Казахстан)*
Малиновский В.А. *– д.ю.н. (Астана, Казахстан)*
Шерубай Құрманбайұлы *– д.ф.н. (Астана, Казахстан)*
Состав Редакционной коллегии
Кулжабаева Ж.О. *– к.ю.н. (Астана, Казахстан) – (председатель)*
Азер Алиев *– PhD (Киль, Германия)*
Айымбетов М.А. *– заслуженный деятель культуры РК (Астана, Казахстан)*
Байниязова З.С. *– к.ю.н. (Саратов, Россия)*
Елеусизова И.К. *– к.ю.н. (Астана, Казахстан)*
Казиев З.Г. *– к.ю.н. (Астана, Казахстан)*
Конусова В.Т. *– к.ю.н. (Астана, Казахстан)*
Куликпаева М.Ж. *– PhD (Астана, Казахстан)*
Мушанов Т.Е. *(Астана, Казахстан)*
Нургазинов Б.К. *– к.ю.н. (Астана, Казахстан)*
Нурмагамбетов Р.Г. *– PhD (Костанай, Казахстан)*
Рахимбердин К.Х. *– д.ю.н. (Усть-Каменогорск, Казахстан)*
Тегизбекова Ж.Ч. *– к.ю.н. (Бишкек, Кыргызстан)*
Тлембаева Ж.У. *– к.ю.н. (Астана, Казахстан)*
Редакция журнала
Колтубаева Г.Б.
Ермек А.Б.
Жумагелдина Б.Ж.
Байленова А.К.
Джамбуршин К.А.

Свидетельство о постановке на учет СМИ № 11219-Ж от 15.11.2010 г. Комитета информации и архивов Министерства культуры и информации Республики Казахстан (№ и дата первичной постановки на учет №6592-Ж. 07.09.2005 г.)

Адрес:
Республика Казахстан,
010000, г. Астана, пр. Мәңгілік ел, д. 8
тел.: 8(7172) 74-02-06;
факс: 8(7172)74-14-43
www.iz.adilet.gov.kz
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

СОДЕРЖАНИЕ

Колонка редакции 9

Отчет Министра юстиции Республики Казахстан Бекетаева М.Б. перед населением 11

Архивные страницы «Вестника»
С.К. ИДРЫШЕВА О роли добросовестности, разумности и справедливости как принципов гражданского права (Вестник ИЗ РК, №2(18)-2010, с. 40-43) 14
К.К. САБИРОВ Возвращаясь к научной публикации С.К. Идрышевой о роли добросовестности, разумности и справедливости как принципов гражданского права 18

Конституционное и административное право
А.А. КАРАЕВ Понятие, состав и содержание конституционной безопасности 22
Р.К. ДЖИЕМБАЕВ О проблеме повышения уровня правосознания и правовой культуры граждан 30

Гражданское и гражданско-процессуальное право
У.Е. КУДИЯРОВА Этапы становления и сегодняшнего применения института наследования 38

Уголовное право и уголовный процесс
А.Н. АХПАНОВ, А.Л. ХАН О правовой природе и разграничении оперативно-розыскных мероприятий и негласных следственных действий 45
Р.Т. НУРТАЕВ Проблемы совершенствования норм Уголовного кодекса Республики Казахстан, регулирующих субъективные признаки составов экологических уголовных правонарушений 54
Ж.У. ТЛЕМБАЕВА, Ф.Р. АХМЕДЖАНОВ Лишение гражданства: некоторые вопросы законодательного регулирования и реализации 63

Международное право и сравнительное правоведение
М.А. ШАКЕНОВ Практика судов Германии по использованию правил прецедентного характера в судопроизводстве 70

Правовой мониторинг
И.К. ЕЛЕУСИЗОВА, Д.М. ТҰРЛЫБЕК Анализ законодательства Республики Казахстан и зарубежных стран в части регулирования коммерческих юридических лиц, в том числе с участием государства 76
А.А. ДАУЛЕТХАНОВА О некоторых проблемах и перспективах развития автомобильного транспорта 88
А.У. КАЛИЕВА Некоторые вопросы правового мониторинга Трудового кодекса Республики Казахстан (по материалам аналитической справки на Трудовой кодекс РК) 98
Н.М. АКИМОВА Некоторые вопросы правового мониторинга Кодекса Республики Казахстан «О здоровье народа и системе здравоохранения» 108

Из практики законотворчества на государственном языке
Н.М. ПРИМАШЕВ Государственный герб Республики Казахстан: проблемы стандарта 117
Н.Н. ИСАҚ Роль языка в рамках программной статьи «Рухани жаңғыру» 121

Трибуна молодого ученого
К.К. САБИРОВ, А.Т. БЕКЕН Медиация как способ защиты прав добросовестного приобретателя 126

Р.Е. ЖАКУПОВ Вопросы деятельности национальных научных советов 133

А. АРЫСТАН, Г.С. ТАТЕБАЕВА Договор транспортной экспедиции: проблемы квалификации и правового регулирования 140

Н.Б. БАГИСОВ О некоторых проблемах применения мер обеспечения по делам об административных правонарушениях в области охраны окружающей среды и использования природных ресурсов 150

А.Е. АСАНОВ Исполнительное производство в Республике Казахстан: проблемы и пути совершенствования 157

Итоги конкурсов научных работ среди молодых ученых к 25-летию Института законодательства РК

Д.М. БИРЖАНОВА Перспективы демократизации нормотворчества на основе процесса цифровизации 164

К.Ф. ИСАБЕКОВА Цифровизация в нормотворчестве: задачи и ожидаемые результаты 170

А.С. МОЛДАБАЕВ О развитии Legal Tech в Казахстане на примере нормотворческой деятельности 175

А.Б. САТБАЕВА Законодательное обеспечение реализации задач четвертой промышленной революции в Республике Казахстан 180

К. АЛЕХАНҚЫЗЫ Некоторые вопросы поступления кандидатами женского пола в военные учебные заведения Республики Казахстан 186

А.М. АЙТУАРОВА Вопросы применения зарубежного опыта в области правового регулирования электронного правительства 191

Хроника научной жизни

Информационное сообщение об аллее памяти видного государственного и общественного деятеля, ученого-юриста Н.А. Шайкенова, г. Астана, 9 июня 2018 года 197

Информационное сообщение о V международной научно-практической конференции на тему «Обеспечение верховенства права: новые возможности в свете глобальных изменений», г. Астана, 15 июня 2018 года 200

Информационное сообщение по конкурсу научных работ среди молодых ученых-юристов Казахстана «Юридический IQ» 205

Информационное сообщение по конкурсу исследовательских работ среди научных сотрудников Института законодательства Республики Казахстан 207

Информационное сообщение о VII Летней правовой школе «Социально-трудовые отношения с участием иностранных субъектов», г. Санкт-Петербург, Российская Федерация, 22-26 июня 2018 г. 210

Информационное сообщение о служебной поездке в Монголию, 25-30 июня 2018 года, г. Улан-Батор 213

Информационное сообщение о служебной поездке в Украину, 1-7 июля 2018 года, г. Киев 217

Библиография

РЕЦЕНЗИЯ на монографию Карташкина В.А. «Права человека и принципы международного права в XXI веке». – М.: Изд-во «Норма-Инфра-М», 2018. - 148 с. 219

Мудрые мысли 222

Owner and publisher:
SI «Legislation Institute
of the Republic of Kazakhstan»
Published since 2006
All journal materials are placed
on the website
www.iz.adilet.gov.kz
Included in the list of publications of basic scientific results of dissertations on legal sciences (Order CCES MES RK №894 from 05.30.2013)
Editorial Council members
Sarpekov R.K. *(Astana, Kazakhstan) – (Chairman)*
Abaydeldinov E.M. – *d.j.s. (Astana, Kazakhstan)*
Abyzov R.M. – *d.j.s. (Moscow, Russian)*
Belih V.S. – *d.j.s. (Ekaterinburg, Russian)*
Gubin E.P. – *d.j.s. (Moscow, Russian)*
Borchashvili I.Sh. – *d.j.s. (Astana, Kazakhstan)*
Melnik R.S. – *d.j.s. (Kiev, Ukraine)*
Moiseev A.A. – *d.j.s. (Moscow, Russian)*
Muromcev G.I. – *d.j.s. (Moscow, Russian)*
Rahmetov S.M. – *d.j.s. (Astana, Kazakhstan)*
Malinovski V.A. – *d.j.s. (Astana, Kazakhstan)*
Sherubai Kurmanbaiuly – *d.ph.s. (Astana, Kazakhstan)*
Editorial Board members
Kulzhabayeva Zh.O. – *c.j.s. (Astana, Kazakhstan) – (Chairman)*
Azer Aliyev – *PhD (Kiel, Germany)*
Aiymbetov M.A. – *Honored Worker of Culture of Kazakhstan, (Astana, Kazakhstan)*
Bainiyazova Z.S. – *c.j.s. (Saratov, Russian)*
Eleussizova I.K.– *c.j.s. (Astana, Kazakhstan)*
Kaziyev Z.G. – *c.j.s. (Astana, Kazakhstan)*
Konusova V.T. – *c.j.s. (Astana, Kazakhstan)*
Kulikpayeva M.Zh. – *PhD (Astana, Kazakhstan)*
Mushanov T.E. *(Astana, Kazakhstan)*
Nurgazinov B.K. – *c.j.s. (Astana, Kazakhstan)*
Nurmagambetov R.G. – *PhD (Kostanai, Kazakhstan)*
Rakhimberdin K.H. – *d.j.s. (Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan)*
Tegizbekova Zh.Ch. – *c.j.s. (Bishkek, Kyrgyzstan)*
Tlembaeyva Zh.U. – *c.j.s. (Astana, Kazakhstan)*
The editorial staff
Koltubayeva G.B.
Yermek A.B.
Zhumageldina B.Zh.
Bailenova A.K.
Dzhambburshin K.A.
The certificate of registration of mass media №11219-G from 15.11.2010 from the Committee of Information and Archives of the Ministry of Culture and Information of the Republic of Kazakhstan (Number and date of primary registration №6592-Zh.07.09.2005.)
Address:
The Republic of Kazakhstan,
010000, Astana, Mangilik el pr., 8
tel .: 8 (7172) 74-02-06
fax: 8 (7172) 74-14-43
www.iz.adilet.gov.kz
e-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

CONTENT

Editorial 10

Report of the Minister of Justice of the Republic of Kazakhstan Beketayev M.B. to the public 11

The archive pages of «Bulletin»
S.K. IDRYSHEVA On the role of good faith, reasonableness and justice as the principles of civil law (Bulletin of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan, №2(18)-2010, p. 40-43) 14
K. K. SABIROV Looking back to S.K. Idrysheva’s article On the role of good faith, reasonableness and justice as principles of civil law 18

Constitutional and Administrative Law
A.A. KARAYEV Definition, composition and content of constitutional security 22
R.K. DZHIEMBAYEV The issue of the increase of the level of legal awareness and legal culture of citizens 30

Civil and Civil Procedural Law
U.E. KUDIYAROVA Stages of the formation and current application of the institute of inheritance 38

Criminal law and Criminal procedure
A.N.AKHPANOV,A.L.KHAN The legal nature and the distinction between operational-search measures and secret investigative actions 45
R.T. NURTAYEV Problems of the improvement of the norms of the Criminal Code of the Republic of Kazakhstan regulating subjective signs of corpus delicti of ecological criminal offenses 54
Z.U. TLEMBAEVA, F.R. AKHMEJANOV Deprivation of citizenship: some issues of legislative regulation and implementation 63

International and Comparative law
M.A. SHAKENOV The practice of German courts on the use of rules of precedent nature in legal proceedings 70

Legal monitoring
I.K. ELEUSSIZOVA, D.M. TURLYBEK AAnalysis of legislation of the Republic of Kazakhstan and foreign countries in the part of regulation of commercial legal entities, including with the state participation 76
A.A. DAULETKHANOVA Problems and development prospects of automobile transport 88
A.U. KALIYEVA Some issues of legal monitoring of the Labour Code of the Republic of Kazakhstan (based on the analytical reference to the Labour Code of the Republic of Kazakhstan) 98
N.M. AKIMOVA Some issues of legal monitoring of Code “On people’s health and the health system of the Republic of Kazakhstan” 108

Lawmaking practice in the official language
N.M. PRIMASHEV National emblem of the Republic of Kazakhstan: problems of the standard 117
N. N. ISSAK The role of language within the framework of programme «Rukhani zhanghyru» 121

Young scholar tribune
K.K. SABIROV, A.T. BEKEN Mediation as a way of protection of the bona fide purchaser’s rights 126
R.E. ZHAKUPOV Issues of activities of the national scientific councils 133

CONTENT

A.B. ARYSTAN, G.S. TATEBAYEVA Freight forwarding agreement: problems of classification and legal regulation 140

N.B. BAGISOV Some problems of application of measures in cases of administrative offences in the field of environmental protection and use of natural resources 150

A.E. ASSANOV Enforcement proceedings in the Republic of Kazakhstan: problems and improvement ways 157

The results of competitions of scientific works among young scientists due to the 25th anniversary of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan

D.M. BIRZHANOVA Prospects for the democratization of rulemaking based on the digitalization process 164

K.F. ISABEKOVA Digitalization in norm-setting: objectives and expected outcomes 170

A.S. MOLDABAYEV The development of the Lega lTech in Kazakhstan in the sphere of legislative activity 175

A.B. SATBAYEVA Legislative support for the implementation of the Fourth Industrial Revolution in the Republic of Kazakhstan 180

K. ALEKHANKYZY Some questions of admission of female candidates to military educational institutions of the Republic of Kazakhstan 186

A.M. AITUAROVA Issues of application of foreign experience in the field of legal regulation of e-government 191

The Chronicle of Scientific Life

Information note on the alley of memory of a prominent state and public figure, a legal researcher N.A. Shaikenov, Astana, June 9, 2018 198

Information note on the Fifth International Scientific-Practical Conference «Ensuring the Rule of Law: New Opportunities in the context of Global Change», Astana, June 15, 2018 202

Information note on the competition of scientific works among young legal scientists of Kazakhstan «Legal IQ» 205

Information note on the competition of research works among research fellows of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan 208

Information note on the Seventh Summer school of law «Social and labour relations with the participation of foreign entities», Saint Petersburg, June 22 - 26, 2018 211

Information note on a business trip to Mongolia, Ulaanbator, June 25-30, 2018 214

Information note on a business trip to Ukraine, Kyiv, July 1-4, 2018 218

Bibliography

REVIEW on V.A. Kartashkin's monograph "Human rights and the principles of international law in the XXI century". – M.: Publishing house «Норма-Инфра-М», 2018. - 148 p. 219

Wise thoughts 222

ННС принимают промежуточные и итоговые отчеты о научной и (или) научно-технической деятельности по выполняемым научным исследованиям, а также осуществляют мониторинг исполнения принятых ими решений. За ними также мониторинг хода реализации проводимых научных исследований, в том числе с выездом на место.

Отрадно, что в новой редакции Положения о ННС закреплена возможность разработки отдельного правового акта, который, по нашему мнению, детально регламентировал бы порядок осуществления мониторинга хода реализации и результативности научных, научно-технических проектов и программ. Мониторинг необходим для контроля целевого использования, а также оценки эффективности выделенных финансовых средств. Порядок мониторинга будет регламентирован на уровне приказа уполномоченного органа в области науки (с учетом обязательной регистрации в Министерстве юстиции). Полагаем, что данный документ будет включать задачи, принципы, методы, критерии, регламент проведения, а также процессы документирования мониторинга как дистанционного, так и с выездом на место. Это позволит максимально обеспечить сбор достоверной информации о ходе проведения научно-исследовательской работы, оценить их промежуточные и конечные полученные результаты, а также выявить проблемы и несоответствия в целях принятия мер, способствующих достижению целей и задач научных исследований.

В завершение хотелось бы констатировать, что вышеуказанные проблемы в случае их несвоевременного решения лишают возможности полной реализации заложенной Законом «О науке» модели национальной научной системы. Представленные в настоящей статье предложения и замечания организационно-правового характера направлены на организацию проведения научных исследований в целях рациональной и справедливой концентрации выделяемых ресурсов и их экономической эффективности.

ЛИТЕРАТУРА

1. Жакупов Р.Е. Обеспечение прав личности в современных условиях: Матер. междунар. науч.-практ. конференции (12 мая 2016 года), посвященной памяти Н.А. Шайкенова («Шайкеновские чтения»). - Астана: ГУ «Институт законодательства Республики Казахстан», 2016. – С. 187-193.

REFERENCES

1. Zhakupov R.E. Obespecheniye prav lichnosti v sovremennykh usloviyakh: Mater. mezhdunar. nauch.-prakt. konferentsii (12 mayya 2016 goda), posvyaschennoy pamyati N.A. Shaykenova («Shaykenovskie chteniya»). – Astana: GU «Institut zakonodatelstva Respubliki Kazakhstan», 2016. – S. 187-193.

УДК 347.763

КӨЛІК ЭКСПЕДИЦИЯСЫ ШАРТЫ: САРАЛАУ МЕН ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУ ПРОБЛЕМАЛАРЫ

Әсел Арыстан
Қазақстан Республикасы Заңнама институтының азаматтық, азаматтық іс жүргізу заңнамасы және атқарушылық іс жүргізу бөлімінің аға ғылыми қызметкері, заң ғылымдарының магистрі, Астана қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: assel.arystan@gmail.com

Гүлдәурен Сәттіғұлқызы Татебаева
КАЗГЮУ Университеті Азаматтық, кәсіпкерлік және азаматтық іс жүргізу құқығы кафедрасының аға оқытушысы, заң ғылымдарының магистрі; Астана қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: g_tatebayeva@kazguu.kz

Түйін сөздер: *көлік экспедициясы шарты; шарттың пәні; тасымалдау шарты; көлік экспедициясы; көліктік-экспедициялық қызметтер.*

Аннотация. *Қазақстан халықаралық тасымалдау нарығында, соның ішінде экспедитор-*

лық қызметтер нарығында байыпты ұстанымды қамтамасыз ету үшін жеткілікті күш-қуатқа ие. Қазіргі таңда Қазақстандағы көліктік қызметтер нарығы тұрақты дамуды көрсетіп отыр.

Сонымен бірге, көліктік-экспедициялық қызметті құқықтық реттеу заманауи шындықтан айтарлықтай кейінге қалуды көрсетеді. Экспедиторлық қызмет нарығын дамытуды тежейтін мәселелер әрдайым нормативтік құқықтық базаны жетілдіру қажеттілігімен байланысты.

Көліктік-экспедиторлық қызметтің негізгі мәселесі Қазақстандағы кешенді және жүйелі түрдегі реттеудің, соның ішінде көліктік-экспедициялық құжаттардың бірыңғайландырылған үлгілерінің жоқтығымен қорытындыланады. Авторлардың пікірінше, бұл мәселенің шешімі көліктік-экспедициялық қызмет аясында құқықтық айқындылықты қалыптастыру мақсатында арнайы заң әзірлеу болып табылады. Оған қоса, халықаралық ұйымдардың бірыңғайландырылған экспедиторлық құжаттарына ресми мәртебе беруіміз қажет.

Көліктік-эспедициялық қызмет аясында міндеттемелік қатынастарды құқықтық реттеу шарттың құқықтық саралануына тәуелді. Осыған байланысты мақалада көлік экспедициясы шартының пәнін талдауға көп мән берілген. Жұмыстың нәтижесі егер экспедитор тікелей жүкті тасымалдауды орындаған жағдайда тасымалдау ережелерін қолдану мүмкіндігінің есебінен қазақстандық шарттық экпедиторлық қатынастарды құқықтық реттеуді кеңейту қажеттігін көрсетті.

Зерттеудің мақсаты Қазақстандағы көліктік-экспедициялық қызметтің дамуына тосқауыл болатын себептерді және құқықтық реттеудің ақаулықтарын анықтау. Жұмыстың мақсатына жету үшін көлік экспедициясы шартының пәнін анықтау және шарттардың сабақтас түрлерінен ажырату міндеттері қойылды. Алынған нәтижелердің негізінде қорытындылар мен ұсыныстар тұжырымдалды.

ДОГОВОР ТРАНСПОРТНОЙ ЭКСПЕДИЦИИ: ПРОБЛЕМЫ КВАЛИФИКАЦИИ И ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Арыстан Асель
Старший научный сотрудник отдела гражданского, гражданско-процессуального законодательства и исполнительного производства Института законодательства РК, магистр юридических наук;
г. Астана, Республика Казахстан; e-mail: assel.arystan@gmail.com
Татебаева Гульдаурен Саттыгуловна
Старший преподаватель Кафедры гражданского, предпринимательского и гражданско-процессуального права Университета КАЗГЮУ, магистр юридических наук;
г. Астана, Республика Казахстан; e-mail: g_tatebayeva@kazguu.kz

Ключевые слова: *договор транспортной экспедиции; предмет договора; договор перевозки; транспортная экспедиция; транспортно-экспедиционные услуги.*

Аннотация. *Казахстан имеет достаточный потенциал для обеспечения серьезных позиций на рынке международных перевозок, в том числе на рынке экспедиторских услуг. В настоящее время рынок транспортных услуг в Казахстане показывает стабильный рост.*

Вместе с тем правовое регулирование транспортно-экспедиционной деятельности показывает значительное отставание от новых реалий. Проблемы, сдерживающие развитие рынка экспедиторских услуг, связаны с постоянной потребностью совершенствования нормативной правовой базы.

Основная проблема транспортно-экспедиторской деятельности заключаются в отсутствии в Казахстане комплексного и системного регулирования, в том числе унифицированных форм транспортно-экспедиционных документов. Решением этой проблемы, по мнению авторов, должна стать разработка специального закона в целях создания правовой определенности в сфере транспортно-экспедиционной деятельности. Кроме того, необходимо придать официальный статус унифицированным экспедиторским документам международных организаций.

Правовое регулирование обязательственных отношений в сфере транспортно-экспедиционной деятельности зависит от правовой квалификации договора. В связи с этим в статье большое внимание уделяется анализу предмета договор транспортной экспедиции. Результа-

ты работы показали, что существует необходимость расширения казахстанского правового регулирования договорных экспедиторских отношений за счет возможности применения к ним правил о перевозке в случае, если экспедитор непосредственно выполняет перевозку груза.

Целью исследования является выявление причин, препятствующих развитию транспортно-экспедиционной деятельности в Казахстане, и недостатков правового регулирования. Для достижения цели работы были поставлены задачи по определению предмета договора транспортной экспедиции и разграничению договора смежных видов. На основании полученных результатов сформулированы выводы и предложения.

FREIGHT FORWARDING AGREEMENT: PROBLEMS OF CLASSIFICATION AND LEGAL REGULATION

Assel Arystan
Senior Researcher of the Department of civil, civil procedural legislation and executive proceedings of the Legislation Institute of the Republic of Kazakhstan, Master of legal sciences;
Astana, Republic of Kazakhstan; e-mail: assel.arystan@gmail.com

Guldauren Tatebayeva
Senior lecturer, Higher School of Law, Department of Civil, Business and Civil Procedural Law, KAZGUU University
Astana, Republic of Kazakhstan; e-mail: g_tatebayeva@kazguu.kz

Keywords: *freight forwarding agreement; subject of the agreement; transport agreement; freight forwarding; freight forwarding services.*

Abstract. *Kazakhstan has the potential to achieve good positions in both international transport market and forwarding services market. Currently, transport services market in Kazakhstan shows sustainable growth.*

However, legal regulation of freight forwarding doesn't come up with new realities. Stagnation of freight forwarding market is associated with the need for constant update of regulatory and legal framework.

The main problem of freight forwarding activity is lack of integral and system regulation, including unified forms of freight forwarding documents in Kazakhstan. The authors see the solution of this problem in development of special law for legal certainty in the field of freight forwarding services. Moreover, the unified freight forwarding documents of international organizations should be granted an official status.

Legal regulation of binding relationships in the field of freight forwarding services depends on the legal status of the agreement. In this regard, in this article, the author pays considerable attention to analysis of the subject of freight forwarding agreement. Results of the work showed that Kazakh legal regulation of contractual freight forwarding relations should be expanded through possibility of application of transportation rules in cases where the forwarding agent conducts transportation of the goods.

The purpose of the study is to identify the causes of stagnation of freight forwarding services in Kazakhstan, and shortcomings in legal regulation. In order to achieve the purpose, the following objectives were set: identification of the subject of freight forwarding agreement and distinction of related agreements. Conclusions and proposals were formulated based on the results obtained.

Қызметтердің жүйесіндегі көлік экспедициясының орны. Қазақстандағы көлік қызметтерінің нарығы өз дамуын сонау 90-жылдардың басынан алып, қазірге дейін тұрақты дамуын көрсетіп келеді. 2016 ж. қорытындысы бойынша көлік қызметтері жалпы ішкі өнімнің 8,3% құраған және барлық қызметтер өндірісінде дәстүрлі үшінші орынды иеленді.[1]

Көлік қызметтері адамдар мен заттарды бір орыннан басқа орынға жеткізу үрдісімен қоса, сабақтас косымша қызметтерді қамтиды.[2]

[1] *Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитетінің жедел деректері // Электронды мүмкіндік: www.stat.gov.kz.*

[2] *Руководство по статистике международной торговли услугами, 2010 (РСМТУ-2010) // Статистические документы Серия М № 86/ Rev.1 – 55-б.*

Халықаралық топтастырушылар көлік қызметтерін көлік түрлеріне, операциялардың сипатына және тасымалдау объектісіне қарай бөледі[3].

Көлік түрлеріне қарай қызметтер теңіз, теңіз емес судағы, әуедегі, темір жолдағы және көліктің өзге де түрлеріндегі болып бөлінеді.

Операциялар сипатына қарай көліктік және көмектесуші (қосымша, ілеспелі) қызметтерге бөлінеді. Көліктің барлық түрлері үшін көмектесуші және қосымша қызметтерге: жүктерді өңдеу бойынша қызметтер, қоймалар мен жүк қоймаларының қызметтері, жүк-көлік агенттіктерінің қызметтері және басқалары (делдалдық қызметтер, көлік құжаттамасын рәсімдеу бойынша қызметтер және т.б. жатады).

Тасымалдау объектілері бойынша көліктік қызметтер үш түрге бөлінеді: жолаушылық, жүктік және өзге де (ілеспелі және көмектесуші).

Халықаралық топтастырғыштар көліктік-экспедициялық қызметтерді көліктік қызметтерге жатқызады.

Көліктік-экспедициялық қызметтерді көліктік қызметтерге (көліктің әртүрлі түрлерімен жүктерді тасымалдау) және экспедициялық қызметтер (жөнелтушіден алушыға дейін жүктердің жылжып отыруы бойынша операциялар мен қызметтер, жұмыстар).

Экспедициялық қызметтер тасымалдау үрдісінің басталуы, жалғасуы және аяқталуымен байланысты көмектесуші сипаттағы жұмыстардың, қызметтердің және операциялардың кешенін құрайды (тасымалдауды жоспарлау, материалдарды жеткізу, қоймаға салу мен сақтау, буып-түю мен біріктіру және т.б.). Экспедициялық қызметтер жасаушы мағынаға ие және көлік-экспедициялық қызметті қызметтің дербес түрі ретінде бөліп шығарады. Көліктік-экспедициялық қызмет экспедициялық қызметтерсіз көліктік кешен жүйесінде өзіндік мәнін жоғалтады.

Көліктік қызметтердің жалпы жіктелуіндегі орнын айқындайтын көліктік-экспедициялық қызметтердің өзіндік ерекшеліктері бар. Көліктік қызметтердің бұл түрін жүктер мен жолаушыларды тасымалдауға немесе көліктің бір түріндегі қызметтерге ғана жатқыза алмаймыз.[4] Біріншіден, көліктік-экспедициялық қызметтер жүктерді (жолаушыларды емес) тасымалдауға ғана қатысты жүзеге асырылады. Екіншіден, көліктік-экспедициялық қызметтер көліктің белгілі бір түрімен байланысты емес, яғни олар бір мезгілде темір жол, автокөлік және көліктің өзге де түріндегі қызметтерді қамти алады. Үшіншіден, жүктерді тасымалдау көліктік-экспедициялық қызметтердің негізгі мақсаты болып табылмайды, және көліктік-экспедициялық қызметтердің кешеніне кірмеуі де мүмкін. Осы себептен де халықаралық топтастырушылар көліктік-экспедициялық қызметтерді «көмектесуші (ілеспелі) қызметтер» немесе «көмектесуші (қосымша) қызметтердің» категориясына, яғни, жалпы белгілер бойынша топтастыруда өз орнын таппаған көліктік қызметтердің өзге де түрлеріне жатқызады.

Көліктік-экспедициялық қызметтердің азаматтық-құқықтық реттелуі. Қазақстанда көліктік-экспедициялық қызметтердің нарығы нашар дамыған және бұл өз кезегінде көліктік-экспедициялық қызметтерді құқықтық реттеу жағдайынан көрініс табады.

Қызметтің бұл саласындағы мемлекеттік стратегиялар мен бағдарламалар тұрақсыз және бекітілген әрекет ету мерзімінен бұрын жиі алмастырылады[5]. Сонымен бірге көлік экспедициясы саласындағы нормативтік құқықтық базаны жетілдіруге қатысты бағдарламалық құжаттар жүктерді (темір жол көлігімен таситын) рәсімдеудің кедендік тәртібіне және сыртқы экономикалық қызметке бақылаудың тиімділігіне басымырақ көңіл бөледі. Басқаша айтқанда, бұл саладағы мемлекеттік саясат ішкі мемлекеттікке қарағанда халықаралық-құқықтық аспектіге көбірек жұмылдырылған. Бұдан басқа, стратегиялық және бағдарламалық құжаттарды талдау нәтижесі экспедиторлық бизнестің Қазақстандағы дамуы, көбінесе, темір жол көлігіндегі экспедиторлық қызметтің нарығымен байланыстылығын көрсетті.

Қазіргі таңда көліктік-экспедициялық қызметтерді көрсетуді азаматтық-құқықтық реттеу азаматтық заңнама нормаларымен және арнайы көлік заңнамасының нормаларымен жүзеге асырылады. Оған қоса, көлік заңнамасының жүйесінде ұлттық заңнама нормаларының алдында басым күшке ие ратификация

[3]Руководство по статистике международной торговли услугами, 2010 (РСМТУ-2010) //Статистические документы Серия М № 86/ Rev.1; Классификатор Генерального соглашения по торговле услугами (ГАТС, 1995); Расширенная классификация услуг, отражаемых в платежном балансе, 2010 (РКУПБ – 2010).

[4]Руководство по статистике международной торговли услугами, 2010 (РСМТУ-2010) // Статистические документы Серия М № 86/ Rev.1 – 64-б.

[5]Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі көлік стратегиясы (2006 ж.), Қазақстан Республикасын үдемелі дамыту жөніндегі 2010-2014 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарлама (2010 ж.), Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі көліктік жүйе инфрақұрылымын дамыту және интеграциялау мемлекеттік бағдарламасы (2014 ж.), 2015-2019 жылдарға арналған «Нұрлы жол» инфрақұрылымды дамыту мемлекеттік бағдарламасы. (2015 ж.).

ланған халықаралық келісімдер әрекет етеді[6].

Көліктік-экспедициялық қызметтер аясындағы шарттық қатынастар ҚР Азаматтық кодексінің (бұдан әрі – ҚР АК) нормаларымен реттеледі[7]. ҚР АК 3-бабының 2-тармақшасына сәйкес кодекс нормалары арнайы көлік заңнамасының азаматтық-құқықтық нормалары алдында басымдылыққа ие. Көлік экспедициясын құқықтық реттеу сұрақтарына дербес 35-тарау – «Көлік экспедициясы» арналған.

Негізгі арнайы заң ретінде «Қазақстан Республикасындағы көлік туралы» ҚР 1994 жылғы 21 қыркүйектегі Заңы қарастырылады. Тасымалдау жүзеге асырылатын көліктің түрлеріне қарай көліктік-экспедициялық қызметтер «Теміржол көлігі туралы» ҚР 2001 ж. 8 желтоқсандағы Заңымен, «Автомобиль көлігі туралы» ҚР 2003 ж. 4 шілдедегі Заңымен, «Ішкі су көлігі туралы» ҚР 2004 ж. 6 шілдедегі Заңымен, «Сауда мақсатында теңізде жүзу туралы» ҚР 2002 ж. 17 қаңтардағы Заңымен, «Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдалану және авиация қызметі туралы» ҚР 2010 ж. 15 шілдедегі Заңымен және т.б. реттеледі.

Оған қоса, бөлек топтама ретінде көліктің кейбір аспектілерін реттейтін жалпы сипаттағы заңнамалық актілерді шығарсақ болады: Кеден кодексі, Жер кодексі, Кәсіпкерлік кодекс, «Көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру туралы» Заң, «Тасымалдаушының жолаушылар алдындағы азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру туралы» Заң, «Рұқсаттар және хабарламалар туралы» Заң, «Жол жүрісі туралы» Заң және т.б.

Заңға сәйкес акт ретінде ҚР Инвестициялар және даму министрінің бұйрығымен бекітілген 2015 ж. 24 сәуірдегі Теңіз көлігіндегі экспедиторлық қызметті жүзеге асыру қағидалары және ҚР Көлік және коммуникациялар министрінің 2004 ж. 28 шілдедегі бұйрығымен бекітілген Экспедитор қызметтерін ұсыну ережелері (теміржол көлігінде) әрекет етеді.

Қазақстанда жүк тасымалы құрылымында құбыржолдар бойынша және теміржол тасымалынан кейінгі үшінші орынды автомобильдік тасымалдаулар алатынына қарамастан, жүк автомобилі арқылы тасымалдаумен жөнелту заңға сәйкес акт деңгейінде реттелмеген.

Көліктік-экспедициялық қызметтердің бір мәселесі оны кешенді және жүйелі түрде реттеудің Қазақстанда жоқтығында. Мысалы, көліктік-экспедициялық қызметтер жөніндегі арнайы заңдар Ресей Федерациясында, Беларусь Республикасы мен Украинада әрекет етеді[8]. Ресей мен Украина заңы шартқа қойылатын талаптарды, шарттағы тараптардың құқықтар мен міндеттері мәселелерін, экспедитордың жауапкершілігін, сонымен қоса дауларды шешу тәртібін қамти келе, көліктік-экспедициялық қызметтер аясындағы мүліктік қатынастарды реттейді. Беларусь Республикасында көліктік-экспедициялық қызмет туралы заң шарттық қатынастардан басқа көліктік-экспедициялық қызмет саласындағы мемлекеттік реттеу, басқару және бақылау мәселелерін қозғайды.

Көліктік-экспедициялық қызметті құқықтық реттеудегі тағы бір мәселе, бұл - көліктік-экспедициялық құжаттардың бірыңғайландырылған үлгілерінің жоқтығында. Экспедиторлар өз беттерінше құжаттар жасауға немесе халықаралық кәсіби ұйымдардың үлгілерінің бланкілерін қолдануға мәжбүр болады[9]. Бұл мәселе бойынша Ресей тәжірибесі есте қалады. Ресейде Үкіметпен бекітілген көліктік-экспедициялық қызмет ережелері әрекет етеді[10]. Алғашында ережелерге FIATA (Экспедиторлық Қауымдастықтардың Халықаралық Федерациясы) көліктік-экспедициялық құжаттарының сегіз үлгісі алынатын болып жоспарланған, бірақ нәтижесінде экспедиторға тапсырманың, экспедиторлық қол-

[6]РЧикагская конвенция о международной гражданской авиации от 7 декабря 1944 г. (в том числе 18 приложений); Соглашение о международном железнодорожном грузовом сообщении (Соглашение социалистических стран о международном железнодорожном грузовом сообщении) (Варшава, 1950 г.); Соглашение о международном пассажирском сообщении (Варшава, 1950 г.); Конвенция о договоре международной перевозки грузов (Женева, 19 мая 1956 г.); Европейское соглашение о важнейших линиях международных комбинированных перевозок и соответствующих объектах (Женева, 1 февраля 1991 г.); Рамочное соглашение Организации экономического сотрудничества (ЭКО) по транзитным перевозкам (г. Алматы, 9 мая 1998 г.) и др.

[7]Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі 1994 жылғы 27 желтоқсан № 268-XIII, Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі (Ерекше бөлім) 1999 жылғы 1 шілдедегі № 409.

[8]Федеральный закон 30.06.2003 №87-ФЗ «О транспортно-экспедиционной деятельности»; Закон Республики Беларусь от 13.06.2004 № 124-3 «О транспортно-экспедиционной деятельности»; Закон Украины от 01.07.2004 г. № 1955-IV «О транспортно-экспедиторской деятельности».

[9]Формы документов разрабатываются Международной федерацией экспедиторских ассоциаций (FIATA), Канадской международной ассоциацией грузовых экспедиторов (CIFFA), Британской международной ассоциацией экспедиторов (BIFA), Национальной ассоциацией таможенных брокеров и экспедиторов Америки (NCBFAA), Швейцарской ассоциацией по экспедиции и логистике (SSV), Скандинавской ассоциацией экспедиторов (NSAB) и др.

[10]Постановление Правительства Российской Федерации от 8 сентября 2006 г. N 554 г. «Об утверждении Правил транспортно-экспедиционной деятельности».

хаттың және қойма құжаттарының үлгілері бекітілген [1, 66-б.]. Осылайша, Ресейдегі арнайы ережелер орын алған көліктік-экспедициялық құжаттарды бірыңғайландыру мәселесін шеше алмады және заң әдебиеттерінде лайықты сынға ұшырады [2, 14-б.].

Беларусь Республикасының көліктік-экспедициялық қызмет ережелері халықаралық тасымалдауды жүзеге асыру кезінде құжаттардың халықаралық үлгілерін (халықаралық ұйымдармен ұсынылған) қолдануға мүмкіндікті қарастырады, және бұл өз кезегінде құқықтық реттеуге біршама айқындылық енгізеді.

Осылайша, бір жағынан көліктік-экспедициялық қызметтегі құжаттарды бірыңғайландыру қажеттілігі бар болса, алайда басқа жағынан, шетелдік тәжірибе көрсеткендей, экспедиторлық құжаттардың үлгілерін нормативті бекіту бұл мәселені толығымен шешпейді. Бұл шаралармен қатар Беларусь Республикасының заңнамасы тәрізді халықаралық ұйымдардың бірыңғайландырылған экспедиторлық құжаттарына ресми мәртебе берген жөн.

Көлік экспедициясы шартын құқықтық саралау. Көліктік-экспедициялық қызмет аясындағы міндеттемелік қатынастарды құқықтық реттеудің орталық проблемасы шарттың құқықтық сараланwhy болып табылады. Көлік экспедициясы шартын саралау экспедитордың құқықтық мәртебесі мен оның азаматтық-құқықтық жауапкершілігін айқындайды. Осыған байланысты заң әдебиеттерінде бұл сұраққа көбірек назар аударылады.

Көлік экспедициясы шартының шарттардың басқа да түрлерімен ұқсас элементтері бар, заң әдебиеттерінде бұл шарттың азаматтық-құқықтық шарттар жүйесіндегі дербестігі жөнінде даулар әлі де жалғасуда. Даудың бастауы шартты құқықтық саралаудың кеңестік тәсілінде жатыр.

ССР Одағы мен республикаларының Азаматтық заңнама негіздерінде (бұдан әрі – Негіздер)[11] көлік экспедициясы шарты тасымалдау шартының бір түрі ретінде қарастырылды (Негіздердің 115-бабы). Негіздердің 115-бабының 2-тармағының ережелері тапсырма және комиссия туралы нормаларды қосымша қолдануды қарастырды. Негіздердің 115-бабының 3-тармағының ережелері көліктік-экспедициялық қызметтердің мазмұнына байланысты экспедитордың азаматтық-құқықтық жауапкершілігін айқындады, яғни экспедитордың жауапкершілігі мердігерлік, сақтау және басқа да шарттардың ережелерімен айқындалуы мүмкін болды.

Кеңестік азаматтық құқықтағы көлік экспедициясы шарты дербес мағынаға ие болмады. Шартты құқықтық саралауға қатысты кеңестік көзқарастар қазіргі теорияда көрініс тапты. Бір ғалымдар көлік экспедициясы шартын аралас шарт ретінде сипаттаса [3, 167-б.], басқа ғалымдар оның дербестігін жоққа шығарады және оны өзге де азаматтық-құқықтық міндеттемелердің түрі ретінде қарастырады [4, 438 – 439-б.].

Шарттың пәнін басқа шарттардың пәнінен ажыратуға мүмкін болған жағдайда ол дербес мағынаға ие болады. Көлік экспедициясы шартын құқықтық саралаудың негізгі проблемасы көлік экспедициясы шартының пәнін заң әдебиеттеріндегі басқа да шарттардың пәнінен оңашалауда жатыр. Бұл мәселе бүгінгі таңда отандық ғылымда үлкен қиындықтар туғызады.

Көлік экспедициясы шартының пәнін талдамас бұрын бұл сұрақтың кеңестік азаматтық құқық бойынша құқықтық реттелуіне көз жүгірткеніміз жөн. Негіздердің 105-бабының 1-тармағына сәйкес шарттың пәнінде қызметтің екі түрін ажыратты: негізгі және қосымша. Экспедитордың негізгі қызметі жүк жөнелтушінің атынан немесе өзінің атынан бір немесе бірнеше жүк тасымалдау шарттарын жасаумен айқындалды. Тасымалдаумен байланысты өзге де қосымша қызметтер экспорт немесе импорт үшін талап етілетін құжаттарды алу, кедендік және өзге шарттылықтарды орындау, жүктің саны мен жай-күйін тексеру, оны тиеу мен түсіру, жөнелтушіге жүктелетін баждарды, алымдар мен басқа да шығындарды төлеу, жүкті сақтау, оны баратын жерінде алу қызметтерін орындау түсінілді.

Қазақ ССР Азаматтық кодексінің (бұдан әрі – ҚазССР АК) 377-бабына сәйкес көлік экспедициясы шартының пәні болып клиенттің мекенжайына келуші жүктерді жөнелту немесе алу айқындалды. Шартта негізгі қызметтерден басқа жүктерді жөнелту мен алуға байланысты қосымша қызметтер де (буыптүю, таңбалау, тиеу, түсіру және т.с.с.) көзделуі мүмкін. Ескеретін жайт, Негіздерден айырмашылығы ҚазССР АК бойынша негізгі қызметтер жүкті тасымалдау шарттарын жасау емес, жүктерді жөнелту мен алу арқылы айқындалды. Басқаша айтқанда, ҚазССР азаматтық заңнамасында негізгі қызметтер ретінде жүктерді жөнелту мен алу бойынша нақты әрекеттерді жасау түсінілді.

Қазақстанның Азаматтық кодексі көлік экспедициясы шартының пәнін айқындау кезінде ҚазССР АК емес, Негіздердегі тәсілді қабылдады. Яғни, ҚР АК 708-бабына сәйкес көлік экспедициясы шартының пәні - жүкті тасымалдаумен, соның ішінде клиенттің атынан немесе өз атынан тасымалдау шар-

[11] *Основы гражданского законодательства Союза ССР и республик (утв. ВС СССР 31.05.1991 N 2211-1).*

тын (шарттарын) жасасумен байланысты қызметтер. ҚР АК 708-бабының 1-тармағының 2-бөлігіне сәйкес шарттың пәні жүкті жеткізу үшін қажетті қосымша қызметтер болып көзделуі мүмкін.

Қазіргі теориядағы көліктік-экспедициялық қызметтердің негізгі және қосымшаларға жіктелуі тәжірибелік маңызының жоқтығынан сынға ұшырауда [5, 715-721-б.; 6, 7-б.; 7, 7-б; 8, 7-б]. Біз бұл ұстанымды ұстана алмаймыз, өйткені бұл саралауды өңдеу көлік экспедициясы шартын басқа сабақтас шарттардан ажырату мәселесінде шешуші маңызға ие деп санаймыз. Және осы жерде біз негізгі мәселеге келеміз. Теорияда да, заңнамада да негізгі және қосымша қызметтердің нақты өлшемдері белгіленбеген.

Біздің ойымызша, экспедитордың негізгі қызметтері көлік экспедициясы шартының пәні үшін маңызға ие. Біріншіден, экспедитордың негізгі қызметтері оларды барлық көмектесуші және қосымша көліктік, мысалы, жүктерді өңдеу бойынша бөлек қызметтермен немесе қоймалардың қызметтерімен байланысты қызметтерден бөлек категорияға даралауға көмектеседі. Екіншіден, экспедитордың негізгі қызметтерінің арқасында көлік экспедициясы шарты олардың мазмұнына түрлі ұқсас міндеттемелер (тапсырма, комиссия, агент қызметін көрсету, сақтау, тасымалдау және т.б.) кіруі мүмкін екендігіне қарамастан заңшығарушымен шарттың дербес түрі ретінде танылады. Олай болса, көлік экспедициясы шартының пәнін анықтау үшін экспедитордың қосымша қызметтері емес, нақ осы негізгі қызметтері елеулі мәнге ие болады. Экспедитордың қосымша қызметтері шарттың пәні болуы да мүмкін, болмауы да мүмкін, және осының негізінде негізгі қызметтермен салыстырғанда оларды факультативті (тұрақсыз) ретінде сипаттасақ болады. Осылайша, қосымша қызметтер негізгі қызметтерден бөлініп, өз алдына шарттың пәнін қалыптастырмайды.

Негізгі қызметтермен қатар заңнамамен шарттың пәніне тасымалдаумен байланысты өзге де қызмет түрін қосуға тыйым салынбағандығын ескере кеткен жөн. Олар шарт пәнінің құрамдас бөлігі болады. Көлік экспедициясы шартының пәніне кірген кезде қосымша қызметтер негізгі қызметтермен біртұтас және заңнамамен бекітілген міндеттемелердің басқа да түрлері жөніндегі нормаларды қолдану мүмкіндігін қоспағанда (ҚР АК 708-бабының 2-тармағы), көлік экспедициясы туралы (мысалы, сақтау немесе тасымалдау емес) азаматтық-құқықтық нормалардың реттеуінде болады. Осы жерде В.В. Витрянскийдің сипаттамасымен келіскен жөн болар: «<…> егер нақты көлік экспедициясы шартынан туындайтын экспедитордың міндеттемелері басқа шарттардың түрлеріне тән айқындалған міндеттердің жиынтығымен біткеніне қарамастан, әр түрлі міндеттемелердің элементтерінің үйлесуі, сөзсіз, жаңа сапаны береді» [5, 650-651-б.]. Бір жағынан көлік экспедициясы шартының пәніне кіретін қосымша қызметтер (міндеттемелер) шартты міндеттемелер жүйесіндегі дербестігінен айырмайды. Басқа жағынан, бұл қызметтер (міндеттемелер) шарттың құрамдас бөлігі болып табылғандықтан көлік экспедициясы шартының пәнінен дара қарастырылмауы тиіс.

Экспедитордың қызметтерін жіктеу өлшемдері құқықтың да, экономиканың да зерттеу объектісі болып табылатынын ескеру маңызды. Экспедитордың негізгі қызметтерінің мазмұнының заңи айқындалмағандығын шешу үшін экономикалық теорияға жүгіну пайдалы болып қалар.

Экономикалық әдебиеттерде көліктік-экспедициялық қызметтердің келесідей жіктелуін ажыратады. Қызметінің сипатына қарай көліктік-экспедициялық қызметтер технологиялық, ақпараттық-анықтамалық, коммерциялық, сервистік және ұйымдастырушылық болып бөлінеді. Көлік ұйымының негізгі қызметімен өзара байланыс белгісіне қарай көліктік-экспедициялық қызметтер жүк тасымалдауын жүзеге асыратын (жеке көлігі бар болғанда) және жүк тасымалдауын жүзеге асырмайтын қызметтерге бөлінеді. Тұтынушының (клиенттің) түріне қарай сыртқы және ішкі көліктік-экспедициялық қызметтерге бөлінеді. Ішкілерге - көліктік ұйымдарға (тасымаладушыларға) көрсетілетін, сыртқыларға – көліктік емес ұйымдарға (жүкті жөнелтушілерге, жүкті алушыларға және өзге де мүдделі тұлғаларға) ұсынылатын қызметтер жатады [9, 40-41-б.].

Көліктік-экспедициялық қызметтердің экономикалық мазмұнын талдай келе, біз мынадай тұжырымға келдік, негізгі қызмет ретінде тасымалдаумен байланысты келесідей қызметтерді бөлуіміз қажет:

- Дайындық және/немесе ақырғы қызметтер (жүкті тасымалдауға дайындау, жүкті қабылдау мен тапсыру және т.б.);
- Қоймалық қызметтер (жүкті сақтау мен таңбалау, жөнелтулерді шоғырландыру және т.б.);
- Экспедициялық (жүкті күзету және алып жүру, құжаттаманы рәсімдеу, есеп айырысу операциялары).

Экспедитордың қызметтерін экономикалық саралауда негізгі қызметтерге тасымалдау үрдісінің басталуы, жалғасуы және аяқталуымен байланысты көмектесуші сипаттағы жұмыстар, қызметтер және операциялар жатқызылған (тасымалдауды жоспарлау, материалдарды жеткізу, қоймаға салу мен сақтау, буып-түю мен біріктіру және т.б.). Жоғарыда

көрсетілген барлық көмектесуші сипаттағы қызметтерді – біртұтас жалпы экспедициялық қызметтер атауына біріктіруге болады.

Көліктік-экспедициялық қызметтердің мәнін экспедициялық қызметтер айқындайды. Көліктік-экспедициялық қызмет экспедициялық қызметтерсіз көліктік кешен жүйесінде өзіндік мәнін жоғалтады, өйткені жасаушы сипатқа ие және көліктік-экспедициялық қызметті қызметтің дербес түріне бөліп шығарады. Көліктік қызметтер (жүк тасымалы) экспедитордың қосымша қызметтеріне жатқызылуы тиіс деп қорытынды шығаруға болады. Бұл көлік экспедициясы шарты пәнінің құрамдас бөлігі ретіндегі жүктерді тасымалдауды сипаттауға қатысты да әділетті. Жүктерді тасымалдау экспедитордың қосымша (негізгі емес) қызметіне жатады.

Біздің ойымызша, отандық құқықта «көліктік-экспедициялық қызметтер» экономикалық терминін қолдану заңгерлерді абдырауға әкеледі. Егер шарттың атауы көлік экспедициясы шарты ретінде айқындалса, онда көліктік қызметтер (тасымалдау қызметтері) логика заңы бойынша шарт пәнімен тығыз байланыста болып, оның ажырамас бөлігі болуы тиіс. Алайда, жоғарыда көрсетілген талдау, егер мұндай қызметтер экспедитордың міндеттемелерімен көзделмеген болса, көлік экспедициясы шартының қолданылуы жалғаса беретінін көрсетті.

Шет елдердің заңнамасында көлік экспедициясы шарты жай ғана экспедиция шарты деп аталады. Мысалы, Германияның Сауда Жинағында (бұдан әрі - ГСЖ)[12] экспедиция шарты туралы ережелер (ГСЖ 453-бабы) бар. Бұл шарт өзіндік мәнге ие. Экспедитордың негізгі міндеті жүкті жеткізуді ұйымдастыру болып табылады. ГСЖ 454-бабының 1-тармағында экспедитордың негізгі қызметтерінің шектелген тізбесі көрсетілген:

- тасымалдаудың амалдары мен бағытын айқындау;
- тікелей орындаушыны таңдау, көрсетілген жеткізуге қажетті тасымалдау, сақтау және экспедиция шарттарын жасасу, сонымен қоса қосалқы мердігерлерге ақпарат ұсыну және нұсқаулықтар беру;
- жүкті жөнелтушінің наразылықтарын реттеу [10].

Тасымалдау, сақтандыру, тауарларды буып-түю, таңбалау мен кедендік тазарту қызметтері шарттың пәніне қосылуы мүмкін. Сондықтан, экспедитордың негізгі қызметіне үшінші тұлғалармен осындай қызметтерді ұсыну жөнінде шарттар жасасу жататындықтан көлік экспедициясы шарты дереу делдалдық сипатқа ие болады.

ГСЖ мысалынан экспедиция шартының пәнін жасаушы негізгі қызметтердің нақты анықталғанының нәтижесінде шарттың құқықтық саралануы айқындалған болатынын көруге болады.

Осылайша, көліктік қызметтердің көлік экспедициясы шартының пәніне қосылуына немесе қосылмауына байланысты шартты делдалдық немесе делдалдық емес деп бағалауға әсер етеді. Бұл мәселені шетел заңнамасының мысалында қарастыру қажет.

Германияның Сауда Жинағында егер, экспедитор клиентке қатысты тасмылдаушы болғанда экспедиция шартына қатысты тасымалдау туралы нормалардың тікелей қолдануына жол береді, яғни экспедитор тасымалдаушының құқықтары мен міндеттерін иеленіп, жауапкершілігін көтереді. Егер экспедитор қызметтерінің кешенінде жүкті тасымалдау үшін үшінші тұлғалармен шарт жасасу міндеттемесі болмаса, экспедитор делдал ретінде әрекет етпейді және оған қатысты коммерциялық делдалдық жөніндегі нормалар қолданылмайды. ГСЖ ережелері экспедитор мен клиенттің арасындағы қатынастар тасымалдау туралы нормалармен реттелетін шектелген тізбені айқындайды:

- тікелей экспедитордың өзі тасымалдаушының функцияларын жүзеге асыруы (458-бап);
- « тасымалдау құны кіретін сыйақы түріндегі белгіленген соманы» алу (459-бап)
- олардың жүкті шоғырландыруды жүзеге асыруы (460-бап) [10].

Ағылшын-американдық құқығына сәйкес экспедитордың құқықтық мәртебесі агент ретінде анықталады. Француздық сауда заңнамасы бойынша экспедитор екі мәртебеге ие болуы мүмкін: агент және шарттық тасымалдаушы. Бірінші жағдайда агенттік келісімдер туралы нормалар қолданылады, екінші жағдайда оның міндеттемелері тасымалдау шартымен айқындалады [10].

Осылайша, шетелдік тәжірибені талдау көлік экспедициясы шартының құқықтық жіктелуі экспедитордың жүк тасымалдауын өзі жүзеге асыруына немесе үшінші тұлғалармен тасымалдау туралы шарттар жасасуына байланысты екі жақты сипатқа ие. Бірінші жағдайда ол тасымалдаушы ретінде, екінші жағдайда делдал ретінде әрекет етеді.

Біздің көзқарасымызша, егер экспедитор тасымалдаушы мен клиенттің арасында байланыстырушы буын болған жағдайда ғана көлік экспедициясы шарты делдалдық сипатқа ие болады. Алайда, егер ол тасымалдау бойынша қызметтерді көрсетсе, бұл қатынастарға жүкті тасымалдау туралы ережелер қолданылуы

---

[12] *Торговый кодекс Германии от 10 мая 1897 г.*

тиіс. Сол жағдайда шарт делдалдық сипатқа ие болмауы да мүмкін.

Қазақстандық заңнама бойынша көлік экспедициясы шартының пәні бір жағынан, тапсырма және комиссия шарттарының (ҚР АК 846 және 865-баптары) пәнінен кеңірек болса, басқа жағынан, жалпы ереже бойынша, оларға қатысты өтелмелі қызмет көрсету туралы ережелер заңнамаға сәйкес қолданылмайтын, тапсырма және комиссия міндеттемелерін (ҚР АК 683-баптың 2-тармағы) өзіне қосады. Қазақстандық заңнама бойынша көлік экспедициясы шарты дербес шарт бола ма әлде тапсырма немесе комиссия шарттарының түрі ме деген сұраққа жауап беру үшін олардың пәндері сәйкес пе, жоқ па анықтау қажет.

Қазақстандық азаматтық заңнама бойынша көлік экспедициясы шартына өтелмелі қызмет көрсету туралы жалпы ережелер қолданылмайды. Тасымалдау қызметтерін экспедитор тікелей өзі атқаратындығына немесе үшінші тұлғалармен тасымалдау туралы шарттар жасасатындығына байланысты көліктік-экспедициялық қатынастарға қосымша комиссия/тапсырма туралы ережелер де қолданылады.

Біздің ойымызша, егер экспедитор бір уақытта тасымалдаушы болса, онда көлік экспедциясы шартына тасымалдау жөніндегі ережелер қолданылуы тиіс және экспедитордың жауапкершілігі тасымалдаушының жауапкершілігі жөніндегі ережелермен айқындалуы тиіс. Бірақ ҚР АК мұндай ереже жоқ, біздің ойымызша, бұл кемшілік болып табылады.

Көлік экспедициясы шартының пәніне қайта орала келе, оны құрайтын негіз ретінде экспедитордың жүкті жөнелтуге және/немесе алуға дайындауды ұйымдастыру түріндегі нақты әрекеттерін айқындауға болады. Қазақстандық шарттардың жүйесіндегі құқықтық саралануын айқындаудағы осындай ұқсас қиындықтарға ие тағы бір шарт, ол мүлікті сенімгерлікпен басқару шарты. Оның көлік экспедициясы шартымен ұқсастығы заңи әрекеттермен (мәмілелерді жасау) қатар нақты әрекеттер кіретін пәнінің сипаттамасында.

Жоғарыдағылардың негізінде, көлік экспедициясы туралы азаматтық-құқықтық нормаларды басқа да міндеттемелер (комиссия және тапсырма) жөніндегі нормалармен жиынтық ретінде қарастыру қажет. Және осы тұста көлік экспедициясы жөніндегі нормалар мен оған қатысты қолданылатын басқа да қосымша нормалардың арасындағы қарама-қайшылықты заңнама деңгейінде жою маңызды. Көлік экспедициясы шарты мен сақтау шартын ажырату мәселесін зерттеу кезінде тапсырма шарты бойынша сенім білдірілген өкілдің сеніп тапсырылған мүліктің сақталуы үшін жауапкершілігін құқықтық реттеуде кемшілік анықталды. Біздің ойымызша, мүлікті сақтау бойынша міндеттемелерді экспедициялық қызметтерден бөлек қарастыруға болмайды, оларсыз экспедициялық қызметтерді орындау мүмкін болмайтын құрамдас бөлігі болып табылады. Клиенттің мүліктің сақталуы бойынша міндеті, оларға сеніп тапсырылған мүлікке қатысты үшінші тұлғалармен мәмілелер жасасуына қатысты тапсырма беруші немесе комиссионердің міндеттері секілді, экспедитордың негізгі міндеттерінен немесе тасымалдаушының міндеттерінен туындайды. Экспедитордың мүліктің сақталуы бойынша міндеттерін тиісінше орындамағаны үшін жауаптылығы делдалдық туралы нормалармен реттелуі тиіс (комиссионердің жауаптылығы туралы ҚР АК 873-бабы)[13]. Мүліктің сақталуы бойынша міндеттерін тиісінше орындамаған сенім білдірілген өкілдің (тапсырма шарты бойынша) жауаптылығына қатысты қазақстандық азаматтық заңнамада олқылық бар (бұл жағдайда ҚР АК 5-бабына сәйкес заң аналогиясы қолданылады). Осылайша, көлік экспедициясы шартының пәнінде мүлікті сақтау бойынша қызметтер дербес қызмет болып табылмайды. Оларға сақтау туралы азаматтық-құқықтық нормаларды қолдану мүмкін емес.

Сонымен қатар, көлік экспедициясы шарты бойынша тараптардың – экспедитор, жүк жөнелтуші, жүкті алушы немесе экпедитор қызметіне мүдделі өзге тұлғаның заңнамада айқындалуына мән бергеніміз жөн (ҚР АК 708-бабы). Экспедитор қызметіне мүдделі тұлғалар болып тек жүкті жөнелтуші мен жүкті алушылар ғана болуы мүмкін деп санаймыз. Заң шығарушының тағы басқа қандай тұлғалардың құрамын меңзеп тұрғандығы біз үшін белгісіз болып қалады. Егер сөз экспедиторға сеніп тапсырылған жүк тасымалдауына қатысатын тасымалдаушы туралы болса, онда онымен көлік экспедициясы шарты емес, тапсырма немесе комиссия шарттары бойынша өкілеттілік негізінде жүк тасымалдау шарты жасалынады. Егер бұл тасымалдаушыға, мысалыға, жүкті жөнелтуге немесе алуға дайындау бойынша қызметтер қажет болса, онда мұндай қызметтерді көр-

---

[13] *Және егер бұл азаматтық заңнамамен тікелей бекітілген болса, жүктің сақталуы үшін жауапкершілік тасымалдау туралы ережелермен (ҚР АК 705-бабы) анықталуы мүмкін еді. Бірақ осыған дейін айтылғандай, көлік экспедициясы жөніндегі ҚР АК ережелерінде жүкті тасымалдау шарты жөніндегі ережелерге қатысты сілтемелік нормалар жоқ.*

сету өтелмелі қызметтер көрсету шартымен рәсімделуі тиіс. Егер тасымалдаушыға оның үстіне жүкті жүк алушыға жеткізу қызметі қажет болса, онда экспедитормен шартта ол жүк жөнелтуші ретінде әрекет етеді. Осылайша, көлік экспедициясы шарты бойынша клиент ретінде тек жүк алушы мен/немесе жүк жөнелтушіні көрсету қажет.

Жасалынған талдау негізінде әрекеттегі заңнаманы жетілдіру бойынша келесідей тұжырымдар мен ұсыныстар қалыптастырылды:

- Қазақстанда көліктік-экспедициялық қызметті құқықтық реттеу әлсіз дамыған. Бұл экспедитор құжаттарының бірыңғайландырылған үлгілерінің, көліктік-экспедициялық қызметтерді жүзеге асырудың жалпы ережелерінің жоқтығынан көрініс табады. Оған қоса, экспедициялық қызмет көп жағдайда автомобильді көлік арқылы жүргізілетіндігіне қарамастан, автомобильді көлікпен экспедицияға қатысты арнайы ережелер жоқ.
- Көліктік-экспедициялық қызмет аясындағы құқықтық айқындылықты қалыптастыру мақсатында арнайы заңды әзірлеу бойынша көрші елдердің оны тәжірибесін алып пайдалану ұсынылады.
- Халықаралық ұйымдардың біріздендірілген экспедиторлық құжаттарына ресми мәртебе беру ұсынылады.
- Көлік экспедициясы шарты өтелмелі қызмет көрсету шарттарының бір түрі болып табылады. Сол мезетте көлік экспедициясы шартының ҚР АК өтелмелі қызмет көрсетулер туралы жалпы ережелерді қолдануды қоспайтын арнайы құқықтық реттелуі бар.
- Теория мен тәжірибедегі шарттың пәні туралы және оның делдалдық сипаты жөнінде дауларды жою үшін көлік экспедициясы шартының атауын экспедиция шартына заңнамалық өзгерту керек.
- Көлік экспедициясы шартының пәні екі қызметтен құралған. Негізгі қызмет ретінде жүкті жөнелту мен алуға дайындау бойынша нақты әрекеттер болып табылады.
- Экспедитордың жауаптылығы көлік экспедициясы шартындағы экспедитордың құқықтық мәртебесіне қарай делдал немесе тасымалдаушы ретінде айқындалуы тиіс. Егер экспедитор жүк тасымалдауын тікелей өзі орындаған жағдайда тасымалдау туралы ережелердің қолданылу мүмкіндігінің есебінен шарттық экспедиторлық қатынастарды құқықтық реттеуді кеңейту қажет.
- Көлік экспедициясы шартының тараптары болып экспедитор және клиент (жүкті жөнелтуші және жүкті алушы) бола алады. Экспедитордың қызметіне мүдделі өзге тұлғалар секілді шарт тараптарының сипаттамасынан бас тарту қажет.
- Тапсырма шарты бойынша сенім білдірілген өкілдің сеніп тапсырылған мүліктің сақталуына қатысты жауапкершілігін құқықтық реттеуде олқылық анықталды.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. *Метелева Ю.А. Правовое регулирование транспортной экспедиции // Журнал российского права, 2007. – с. 65-77*
2. *Кулешов В.В. Договор транспортной экспедиции, проблемы правового регулирования: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. - М., 2009. – 25 с.*
3. *Метелева Ю.А. Товарный оборот. Право. Практика. Тенденции регулирования. Изд.: Юриспруденция, 2007 г.*
4. *Романец Ю.В. Система договоров в гражданском праве России. - М., 2001. - 496 с.*
5. *Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга четвертая. Договоры о перевозке, буксировке, транспортной экспедиции и иных услугах в сфере транспорта. 4-е изд., стер. М., 2003. – 910 с.*
6. *Морозов, С.Ю. Договор транспортной экспедиции: Автореф. дисс. канд. юрид. наук. - Ульяновск, 2003. – 21 с.*
7. *Морозова Н.В. Договор транспортной экспедиции: проблемы квалификации и правового регулирования. Дис. ... канд. юрид. наук. М., 2005. - 172 с.*
8. *Соловых А.В. Договор транспортной экспедиции: Автореф. дисс. канд. юрид. наук. - М., 2009. – 22 с.*
9. *Дмитриев А.В., Афанасьев М.В. Логистика транспортно-экспедиторских услуг: Учебное пособие. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2010. – 104 с.*
10. *Левин Э. О некоторых проблемах квалификации договора транспортной экспедиции в национальных правовых системах // Хозяйство и право. - 2005. - N 10. - С. 38-48. URL.: http://www.logistics.ru/9/2/i20_26601p0.htm*

REFERENCES

1. *Meteleva Ju.A., Pravovoe regulirovanie transportnoj jekspedicii // Zhurnal rossijskogo prava, 2007. – s. 65-77*
2. *Kuleshov V. V. Dogovor transportnoj jekspedicii, problemy pravovogo regulirovanija: avtoref. dis. … kand.jurid.nauk. - M., 2009. – 25 s.*
3. *Meteleva Ju.A. Tovarnyj oborot. Pravo. Praktika. Tendencii regulirovanija. Izd.: Jurisprudencija, 2007 g.*
4. *Romanec Ju.V. Sistema dogovorov v grazhdanskom prave Rossii. M., 2001. - 496 s.*
5. *Braginskij M.I., Vitrjanskij V.V. Dogovornoe pravo. Kniga chetvertaja. Dogovory o perevozke, buksirovke, transportnoj jekspedicii i inyh uslugah v sfere transporta. 4-e izd., ster. M., 2003. – 910 s.*
6. *Morozov, S. Ju. Dogovor transportnoj jekspedicii: Avtoref. diss. kand. jurid. nauk. - Ul'janovsk, 2003. – 21 s.*
7. *Morozova N.V. Dogovor transportnoj jekspedicii: problemy kvalifikacii i pravovogo regulirovanija. Dis. … kand. jurid. nauk. M., 2005. - 172 s.*
8. *Solovyh, A. V. Dogovor transportnoj jekspedicii: Avtoref. diss. kand. jurid. nauk. - M., 2009. – 22 s.*
9. *Dmitriev A.V., Afanas'ev M.V. Logistika transportno-jekspeditorskih uslug: Uchebnoe posobie. – SPb.: Izd-vo SPbGUJeF, 2010. – 104 s.*
10. *Levin Je. O nekotoryh problemah kvalifikacii dogovora transportnoj jekspedicii v nacional'nyh pravovyh sistemah [Jelektronnyj dostup] // Hozjajstvo i pravo. - 2005. - N 10. - S. 38-48. URL.: http://shhshhshh.logistics.ru/9/2/i20_26601p0.htm*

УДК 349.6

О НЕКОТОРЫХ ПРОБЛЕМАХ ПРИМЕНЕНИЯ МЕР ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПО ДЕЛАМ ОБ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЯХ В ОБЛАСТИ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ

Багисов Нуржан Бабырович
Докторант Института послевузовского образования Карагандинской академии МВД Республики Казахстан имени Баримбека Бейсенова, г. Караганда, Республика Казахстан; e-mail: n.bagisov@mail.ru

Ключевые слова: *охрана окружающей среды; меры обеспечения по делам об административных правонарушениях; местная полицейская служба; природоохранная полиция; возбуждение дела об административном правонарушении; доставление, административное задержание.*

Аннотация. *Обеспечение экологической безопасности Республики Казахстан является одной из основных задач уполномоченных государственных органов, в том числе и органов внутренних дел. законодательство Казахстана наделяет полицию обширным перечнем полномочий по осуществлению природоохранных и карантинных мероприятий. Кроме того, в системе органов внутренних дел функционируют подразделения природоохранной полиции, первоочередной задачей которых является выявление, предупреждение и пресечение правонарушений в области охраны окружающей среды и использования природных ресурсов. Результативность деятельности указанных подразделений, в первую очередь, зависит от совершенства ее правовой и организационной основы. При этом закон наделяет данные подразделения обширными полномочиями по осуществлению механизма профилактики и предупреждения указанных правонарушений, включая процедуру привлечения к административной ответственности и производства ряда процессуальных действий обеспечительного характера, каковыми являются меры обеспечения производства по делам об административных правонарушениях. Надлежащее применение данных мер зависит как от квалификации самих сотрудников природоох-*